

(عمومی)

روش کار در اتاق عمل

بر طبق سرفصل دروس تعیین شده از طرف
شورای عالی برنامه ریزی کشور
واحد درسی «روش کار در اتاق عمل»
دانشجویان دوره کاردانی اتاق عمل

قابل استفاده دانشجویان:
کاردانی اتاق عمل و هوشبری،
مامایی، دانشجویان پزشکی، پرستاری
و کارکنان اتاق عمل

تألیف
رقیه زردشت و قاطمه قارداشی
کارشناسان ارشد آموزش پرستاری و اعضای هیأت علمی
دانشکده علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی سبزوار

زردشت، رقیه
روش کار در اتاق عمل (عمومی) بر طبق سرفصل دروس تعیین شده... / مولفان رقیه زردشت،
فاطمه قارداشی. -- تهران: جامعه‌نگر، ۱۳۸۵.
۱۸۷ ص: مصور، جدول.

ISBN 964-8441-29-4 ریال: ۲۹۵۰۰

فهرست‌نویسی بر اساس اطلاعات فیبا.
«بر طبق سرفصل دروس تعیین شده از طرف شورای عالی برنامه‌ریزی» واحد درسی روش کار
در اتاق عمل «دانشجویان دوره کاردانی اتاق عمل قابل استفاده دانشجویان کاردانی اتاق عمل و
هوشبری، مامایی، دانشجویان پزشکی، پرستاری و کارکنان اتاق عمل».
۱. اتاق عمل. ۲. اتاق عمل -- پرستاری و مراقبت. الف. قارداشی، فاطمه. ب. عنوان.

۶۱۷/۹۱۷

RD ۶۳ / ز ۹

م ۴۷۸۲۵-۸۴

کتابخانه ملی ایران

کلیه حقوق محفوظ است و هرگونه کپی برداری و برداشت از مطالب بدون اجازه کمیته ناشر ممنوع می‌باشد

روش کار در اتاق عمل (عمومی)
تألیف: رقیه زردشت، فاطمه قارداشی
ناشر: نشر جامعه‌نگر
صفحه‌آرایی: لیلا عدالت، طرح جلد: آزاده سالمی
شمارگان ۱۵۰۰ نسخه، چاپ اول ۱۳۸۵
لیتوگرافی: آبرنگ، چاپ: آفرنگ، صحافی: چاوش
بها: ۲۹۵۰۰ ریال

شابک ۹۶۴-۸۴۴۱-۲۹-۴ ISBN: 964-8441-29-4

مراکز نشر و پخش
روبروی درب اصلی دانشگاه تهران، خیابان فخررازی، خیابان وحید نظری غربی، پلاک ۱۹۴
تلفن ۶۶۴۹۴۱۸۷، ۶۶۴۹۳۷۱۶
نمایندگی‌ها و کتابفروشی‌های معتبر سراسر کشور

به نام خالق یکتا

پیشگفتار

خداوند را شاکریم که به ما توفیق داد بتوانیم گامی هرچند کوتاه در جهت اشاعه علم و دانش و انتشار مطالب کاربردی به منظور ارائه خدمت به بیماران در اتاق عمل برداریم. کتاب حاضر که نتیجه مطالعات علمی کتاب‌های بسیاری در این زمینه و تجربیات عملی نویسندگان در آموزش دانشجویان اتاق عمل می‌باشد، قطره‌ای از دریای بی‌کران دانش امروزی است که هر روز، حتی هر ساعت، پیشرفت روزافزونی دارد. بی‌شک این مجموعه خالی از اشکال نبوده، لذا از خوانندگان تقاضا داریم بر ما مبنی نهاده، در جهت رفع نقایص، انتقادات و پیشنهادات خود را به نویسندگان اعلام نمایند. بر خود لازم می‌دانیم از همکاری صمیمانه و بی‌دریغ جناب آقای زینعلی مدیریت محترم نشر سالمی و جامعه‌نگر و همچنین کلیه پرسنل این انتشارات در تدوین و نشر کتاب مذکور تشکر و قدردانی نماییم.

با تشکر

زردشت و قارداشی

فهرست مطالب

فصل اول: تاریخچه جراحی

فصل دوم: تشکیلات اتاق عمل (شرایط و ساختمان اتاق عمل)

- مقدمه ۲۰
- امکانات و اتاقهای مختلف اتاق عمل ۲۰
- اتاق رختکن پزشکان و پرستاران ۲۱
- دفتر سوپروایزری ۲۱
- اتاق استریلیزاسیون فرعی ۲۱
- اتاق پذیرش و انتظار ۲۱
- اتاق اسکراب ۲۲
- اتاق بهبودی ۲۲
- شرایط و ساختمان اتاق عمل ۲۳
- محدوده‌های اتاق عمل ۲۳
- دیوارهای اتاق عمل ۲۴
- سقف اتاق عمل ۲۴
- کف اتاق عمل ۲۴
- روشنایی اتاق عمل ۲۴
- تهویه ۲۴
- کنترل درجه حرارت و میزان رطوبت اتاق عمل ۲۵
- کنترل آلودگی و ازدحام ۲۶

فصل سوم: تجهیزات اتاق عمل

- (الف) وسایل الکتریکی ۲۸
- ۱- دستگاه دیاترمی (الکتروسرجیکال یا کوتری) ۲۸
- ۲- ساکشن (آسپیراتور) ۳۱
- ۳- ساکشن مرکزی ۳۲
- ۴- چراغ سیالیتیک ۳۲
- ۵- میکروسکوپ ۳۳
- ۶- نگاتوسکوپ ۳۳
- ۷- دستگاه بیهوشی ۳۳
- ۸- دفیبریلاتور یا الکتروشوک ۳۵
- ۹- فیکو ۳۶
- (ب) وسایل غیرالکتریکی ۳۶
- ۱- تورنیکه ۳۶
- ۲- تخت عمل جراحی ۳۷
- ۳- بیکس ۳۸

- ۴- میز وسایل جراحی ۳۹
- ۵- میز مایو ۳۹
- ۶- پایه سرم ۳۹
- ۷- چهارپایه کوتاه ۳۹
- ۸- سطل فلزی چرخدار ۳۹
- ۹- ترازوی دقیق ۳۹
- ۱۰- سینک اسکراب ۳۹
- ۱۱- صندلی تابوره ۴۰
- ۱۲- جالگنی استیل ۴۰
- ۱۳- توالی ۴۰
- ۱۴- کپسول اکسیژن و مانومتر ۴۰

فصل چهارم: کارکنان اتاق عمل

- کارکنان اتاق عمل ۴۴
- ۱- سرپرست اتاق عمل ۴۴
- ۲- پرستار اتاق عمل ۴۵
- ۳- دانشجویان پرستاری در اتاق عمل ۴۵
- وظایف عمومی کادر پرستاری اتاق عمل ۴۶
- (الف) وظایف حرفه‌ای ۴۶
- (ب) وظایف اخلاقی ۴۷
- (ج) وظایف قانونی ۴۹
- مواردی که باعث طرح شکایت از کارکنان اتاق عمل می‌شود ۵۰
- معمولی‌ترین اشتباهاتی که در اتاق عمل روی می‌دهد ۵۰
- آمادگی پرسنل ۵۰
- بهداشت فردی ۵۰
- یونیفرم اتاق عمل ۵۱
- کلاه ۵۱
- کفش ۵۱
- جواهرآلات ۵۲
- ماسک اتاق عمل ۵۲
- تکنیک آسپتیک ۵۲

فصل پنجم: نظافت اتاق عمل

- مقدمه ۵۶

۸۲	آن
۸۲	■ مواردی که باعث کاهش خطر بروز آتش‌سوزی می‌شود
۸۳	■ موارد جلوگیری از ایجاد جرقه
۸۴	■ احتیاط و دقت‌های لازم هنگام استفاده از کیسول‌های اکسیژن
۸۴	■ جنبه‌های سلامتی و امنیتی کارکنان اتاق عمل
۸۴	■ آسیب با سرسوزن

فصل هشتم: وسایل ضروری اتاق عمل (نخ‌ها، سوزن‌ها، و...)

۸۶	■ تیغ‌ها
۸۶	■ شان‌ها
۸۷	■ پوشش‌های چسب‌دار
۸۷	■ شان‌گیر
۸۷	■ گازها، باند‌ها، لنگاز
۸۸	■ مش‌ها
۸۹	■ بینات (پوش)
۸۹	■ کاتترها (سوند)
۸۹	■ درن (زهکش)
۹۰	■ نخ‌های بخیه
۹۲	■ انواع نخ
۹۲	○ نخ‌های تک رشته‌ای
۹۲	○ نخ چند رشته‌ای
۹۲	○ نخ طبیعی
۹۲	○ نخ‌های ساختی
۹۳	■ ویژگی‌های نخ
۹۵	○ طریقه استریل کردن نخ
۹۶	■ نگهداری بخیه‌ها
۹۷	■ تقسیم‌بندی کلی انواع نخ‌ها
۹۸	○ کاتکوت
۹۹	○ نخ‌های قابل جذب ساختی
۱۰۱	○ نخ غیرقابل جذب
۱۰۳	■ بخیه‌های وصله‌ای
۱۰۳	■ بخیه‌های محافظه
۱۰۳	■ بخیه‌های اتوماتیک
۱۰۴	■ سوزن‌های جراحی
۱۰۴	○ نوع سوزن
۱۰۷	○ شکل سوزن
۱۰۷	○ طول سوزن

۵۶	■ نظافت اتاق عمل
۵۶	○ وسایل نظافت
۵۶	○ نظافت روزانه
۵۶	○ نظافت هفتگی
۵۷	○ نظافت در پایان عمل جراحی
۵۷	■ ضد عفونی کردن هوای اتاق عمل
۵۷	■ نظافت پس از جراحی‌های عفونی
۵۷	■ روش‌های بکار رفته شده در مورد بیماران مثبت از نظر هیپاتیت ب تحت عمل جراحی
۵۸	○ آماده کردن اتاق عمل
۵۸	○ رعایت موارد حین عمل جراحی
۵۸	■ عفونت‌های استافیلوکوکوس آرتوس‌های مقاوم به متی‌سیلین (MRSA) و اتاق عمل
۵۸	○ روش‌های انتقال عفونت‌های MRSA
۵۸	○ کانون‌های انتقال عفونت‌های MRSA
۵۸	○ توجه کرد کارکنان اتاق عمل نسبت به MRSA

فصل ششم: روش‌های بسته‌بندی و استریل کردن وسایل اتاق عمل (پکینگ و استریلیزاسیون)

۶۲	■ مرکز استریل و استریل کردن وسایل (CSR)
۶۲	■ اصطلاحات مربوط به استریلیزاسیون
۶۳	■ میکروبیولوژی
۶۳	○ ویروس‌ها
۶۳	○ باکتری‌ها
۶۳	■ اتاق مخصوص استریلیزاسیون
۶۳	■ پاک‌سازی و بازرسی وسایل
۶۴	■ وسایلی که باید یک گردند
۶۵	■ نشانه‌های استریل
۶۵	■ روش‌های کنترل میکروارگانیسم‌ها
۶۵	■ الف) روش‌های فیزیکی
۶۶	■ ب) روش‌های شیمیایی
۷۲	■ محلول‌های شیمیایی
۷۲	■ برخی محلول‌های شیمیایی که در اتاق عمل بیشتر مورد استفاده قرار می‌گیرند
۷۴	■ انواع وسایل اتاق عمل و روش‌های مختلف برای استریل کردن آنها

فصل هفتم: توجهات ایمنی اتاق عمل

۸۲	■ ایمنی اتاق عمل
۸۲	■ تجهیزات الکتریکی و توجهات ایمنی مربوط به

- طبقه‌بندی انواع جراحی‌ها ۱۳۶
- آماده کردن بیمار قبل از عمل جراحی (از نظر روحی - روانی) ۱۳۶
- درک نیازهای بیمار ۱۳۸
- ملاقات بیمار ۱۳۸
- آموزش ۱۳۸
- نگرانی‌ها و اضطراب رایج در جراحی ۱۳۹
- آماده کردن بیمار قبل از عمل جراحی (از نظر جسمی) ۱۳۹
- معاینات قبل از عمل ۱۳۹
- اجازه‌نامه عمل ۱۴۰
- داروهای قبل از عمل ۱۴۰
- مراقبت‌های پرستاری بلافاصله قبل از عمل ۱۴۰
- پذیرش بیمار ۱۴۱
- شناسایی بیمار ۱۴۱
- حفاظت از وسایل شخصی بیمار ۱۴۱
- انتقال بیمار ۱۴۱
- فصل دوازدهم: مراقبت‌های پرستاری حین و بعد از عمل جراحی**
- مراقبت‌های پرستاری در حین عمل جراحی ۱۴۴
- آماده نمودن محل عمل ۱۴۴
- شیو بیمار ۱۴۵
- شستشوی پوست بیمار در اتاق عمل ۱۴۵
- مواد ضدعفونی کننده ۱۴۷
- پهن کردن شان روی بیمار ۱۴۹
- بند آوردن خونریزی یا هموستاز ۱۵۰
- روش‌های مکانیکی ۱۵۱
- کمپرس سرد ۱۵۱
- کلیپس دی‌لیگاتور ۱۵۱
- روش‌های شیمیایی ۱۵۱
- داروها ۱۵۱
- مواد شیمیایی موضعی ۱۵۲
- کوتتری ۱۵۲
- بخیه زدن ۱۵۲
- جمع‌آوری نمونه ۱۵۲
- مشخصات دقیق نمونه نسج ۱۵۳
- نمونه‌های خون ۱۵۴
- اعضاء قطع شده ۱۵۴
- سنگ‌ها ۱۵۴
- مراقبت‌های پرستاری پس از عمل ۱۵۴
- مراقبت‌های بلافاصله بعد از عمل جراحی ۱۵۴
- فصل نهم: اسکراب کردن، خشک کردن دست‌ها و پوشیدن گان**
- هدف از اسکراب ۱۱۰
- مواردی که در شروع اسکراب باید دقت نمود ۱۱۰
- برس‌ها ۱۱۱
- محلول‌های مورد استفاده در اسکراب ۱۱۱
- محل اسکراب ۱۱۱
- روش‌های اسکراب ۱۱۲
- اسکراب به روش زمانی ۱۱۲
- اسکراب به روش شمارش ضربه‌ای ۱۱۲
- روش رایج ۱۱۲
- روش خشک کردن دست‌ها و پوشیدن گان ۱۱۳
- روش پوشیدن دستکش استریل ۱۱۶
- روش بسته ۱۱۶
- روش باز ۱۲۰
- نحوه کمک کردن، در پوشیدن دستکش استریل ۱۲۲
- پوشانیدن گان توسط پرستار اسکراب به گروه عمل کننده ۱۲۳
- درآوردن گان و دستکش در بین دو عمل جراحی ۱۲۳
- فصل دهم: وظایف پرستار ثابت و سیار (اسکراب و سیار)**
- مقدمه ۱۲۶
- وظایف پرستار اسکراب ۱۲۶
- وظایف قبل از شروع عمل جراحی ۱۲۷
- آماده کردن میز و وسایل جراحی ۱۲۷
- وظایف در حین عمل جراحی ۱۲۸
- وظایف بعد از عمل جراحی ۱۲۹
- وظایف جانبی ۱۲۹
- وظایف پرستار سیار ۱۳۰
- وظایف قبل از شروع جراحی ۱۳۱
- آماده کردن اتاق عمل ۱۳۱
- آماده کردن بیمار ۱۳۲
- وظایف در حین عمل جراحی ۱۳۲
- وظایف بعد از عمل جراحی ۱۳۳
- وظایف جانبی ۱۳۳
- فصل یازدهم: پذیرش بیمار در اتاق عمل (مراقبت‌های پرستاری قبل از عمل جراحی)**
- آمادگی بیمار قبل از عمل جراحی ۱۳۶

۱۷۵ چگونگی برداشتن گچ

فصل پانزدهم: انواع برش‌های جراحی

- ۱۷۸ مقدمه
- ۱۷۸ انواع برش‌های جراحی
- ۱۷۸ انسزیون‌های شکمی
- ۱۷۸ انسزیون‌های مدین
- ۱۷۸ انسزیون‌های پارامدین
- ۱۷۸ انسزیون‌های عرضی
- ۱۷۸ برش مک بورنی
- ۱۷۹ برش لانز
- ۱۷۹ برش مایل
- ۱۷۹ انسزیون‌های قفسه سینه
- ۱۷۹ انسزیون تراکتوتومی لترال
- ۱۷۹ تراکتوتومی پوسترولترال
- ۱۷۹ انسزیون‌های خط وسط
- ۱۷۹ انسزیون‌های زیردنده‌ای
- ۱۷۹ برش زیردنده‌ای راست
- ۱۷۹ برش زیردنده‌ای چپ
- ۱۷۹ انسزیون‌های اعمال جراحی زنان و زایمان
- ۱۷۹ برش خط وسط پایین شکمی مدلاین
- ۱۷۹ برش فان اشتاین
- ۱۷۹ برش مای لارد
- ۱۷۹ انسزیون‌های روی رحم
- ۱۸۱ فهرست منابع
- ۱۸۳ پیوست

۱۵۵ مراقبت‌های بعد از عمل جراحی

فصل سیزدهم: طرز قرار گرفتن بیمار در وضعیت جراحی (پوزیشن‌های جراحی)

- ۱۵۸ مقدمه
- ۱۵۸ رعایت نکات لازم در زمان وضعیت دادن
- ۱۵۸ صدمات و خطرات وضعیت دادن
- ۱۵۸ صدمات تنفسی
- ۱۵۸ صدمات عصبی
- ۱۵۹ صدمات ستون فقرات
- ۱۵۹ صدمات سیستم عروقی
- ۱۵۹ کشیدن عضلات
- ۱۵۹ بیماران پیر و ناتوان
- ۱۵۹ تسمه‌ها و بندها یا محافظ بیمار
- ۱۶۰ تخت عمل
- ۱۶۱ ضمائم تخت عمل
- ۱۶۱ قطعات اضافی
- انواع وضعیت‌های مورد استفاده در اعمال مختلف جراحی
- ۱۶۲ وضعیت سوپاین
- ۱۶۲ وضعیت دمر یا پرون
- ۱۶۳ وضعیت لترال یا به پهلو خوابیده
- ۱۶۳ وضعیت لیٹاتومی
- ۱۶۴ وضعیت ترندلنبرگ یا سرآیزی
- ۱۶۵ وضعیت ترندلنبرگ معکوس
- ۱۶۵ وضعیت فالرزی (نشسته)
- ۱۶۶ وضعیت جک تایل یا دسته چاقو
- ۱۶۶ وضعیت طاق باز

فصل چهاردهم: گچ‌گیری

- ۱۷۰ گچ‌گیری
- ۱۷۰ موارد مصرف گچ
- ۱۷۰ ابزار گچ‌گیری و برداشتن گچ
- ۱۷۱ استفاده و بکارگیری گچ
- ۱۷۱ انواع گچ‌گیری‌ها
- ۱۷۱ تکنیک گچ‌گیری
- ۱۷۳ بانداژ گچی
- ۱۷۴ ثابت و خشک شدن گچ
- ۱۷۴ مراقبت‌های لازم در گچ‌گیری
- ۱۷۴ مراقبت از گچ خیس
- ۱۷۴ مراقبت از گچ خشک شده
- ۱۷۴ چند توصیه برای بیمار گچ‌گیری شده

روزه پیشرفت گسترده علوم مختلف همراه با جنبش نرم افزاری، تحولی عظیم در تمامی رشته ها، به ویژه علوم پزشکی و به خصوص جراحی و رشته های مرتبط با آن به وجود آورده است. با توجه به نیاز روزافزون دستیابی به این اطلاعات و استفاده بهینه از آنها، مؤلفان را بر آن داشت که با دیدگاهی جدید به نیازهای دانشجویان توجه کرده و بر اساس سرفصل دروس تعیین شده از طرف شورای عالی برنامه ریزی، کتاب حاضر را تحت عنوان «روش کار در اتاق عمل»، که جزء واحدهای اصلی دانشجویان اتاق عمل می باشد، تدوین نمایند. کتاب حاضر به گونه ای تدوین شده است که علاوه بر دانشجویان کاردانی اتاق عمل، سایر دانشجویان علوم پزشکی از قبیل: پزشکی، پرستاری، مامایی، هوشبری و همچنین پرسنل اتاق عمل و کلیه افرادی که به نحوی با اتاق عمل در ارتباط هستند، نیز بتوانند آن را مورد استفاده قرار دهند.

کتابهای مختلفی در زمینه روش کار در اتاق عمل موجود می باشد ولی مؤلفان با توجه به تجربه چندساله تدریس و کار بالینی در این رشته، کمبود کتاب جامع و کاملی که تمامی مطالب سرفصل دروس را شامل شود، احساس نموده اند و در نهایت باعث شد که این کتاب با ویژگی های ذیل تدوین گردد:

- کلیه مطالب سرفصل دروس که از طرف شورای عالی برنامه ریزی برای رشته کاردانی اتاق عمل تعیین شده است، در کتاب حاضر ارائه شده است.
- با توجه به جامع بودن مطالب، سعی شده است از اتلاف وقت دانشجویان، برای یافتن مطالب مرتبط با این واحد درسی، جلوگیری شود.
- مؤلفان سعی نموده اند مطالب بیان شده به روز

باشد و نتایج پژوهش های مرتبط با موضوعات، در جای خود بیان گردیده است.

■ در فصل سوم کتاب: مطالب به صورتی تدوین گردیده، که دانشجویان علاوه بر تجهیزات موجود در بیمارستانهای آموزشی، با تجهیزات مدرن و پیشرفته روز دنیا آشنا شوند.

■ در فصل چهارم: مواردی که باعث طرح شکایت از کارکنان اتاق عمل می شود، بیان گردیده است که براساس قوانین نظام پزشکی کشور نیز می باشد. این فصل کاملاً جدید و به روز می باشد و باعث آگاهی دانشجویان و پرسنل اتاق عمل از مسائل حقوقی و قانونی خود و بیمارانشان می گردد.

■ در فصل ششم: با توجه به اهمیت زیاد استریلیزاسیون و مسائل مربوط به آن، مطالب این بخش کاملاً کاربردی، جامع و جدید ارائه گردیده است، به خصوص در ارتباط با محلولهای ضد عفونی کننده بر ضد ایدز، هپاتیت و سل، در حالیکه در کتابهای موجود این فصل مختصر و ناقص ارائه شده است و سعی ما در رفع این نقیصه بوده است.

■ در فصل هشتم: تمامی وسایل ضروری اتاق عمل که کاربرد اختصاصی دارد از قبیل: نخهای بخیه، سوزنها، درن ها و مش ها و... با توضیحات کامل بیان شده است. در کتابهای حاضر، این بخش بطور خیلی خلاصه ارائه شده است.

■ در فصل نهم جهت آشنایی و آگاهی دانشجویان، روشها و متدهای قدیم و جدید اسکراب کردن شرح داده شده است و مقایسه ای بین این روشها انجام شده است.

■ فصل یازدهم و دوازدهم، مراقبت های پرستاری براساس زمان عمل تقسیم بندی شده است که شامل سه قسمت: مراقبت های قبل، حین و بعد از عمل است. با توجه به گستردگی مطالب، مراقبت های پرستاری قبل از عمل، بصورت یک

مطالب مربوطه در یک فصل تحت عنوان گچ گیری ارائه شده است. در کتابهای مربوط به اتاق عمل، این بخش ناقص شرح داده شده که سعی ما در رفع این نقیصه بوده است.

■ فصل پانزدهم: به دلیل اهمیت آشنایی دانشجویان با انواع برشهای جراحی، این فصل به توضیح برشهای رایج در اعمال جراحی پرداخته است.

■ در بخش ضمیمه: اصطلاحات رایج در اتاق عمل ارائه شده است.

فصل مجزا و با عنوان پذیرش بیمار در اتاق عمل (فصل یازدهم)، تدوین شده است و مراقبت های حین و بعد از عمل جراحی در فصل دیگر (فصل دوازدهم) آورده شده است.

■ فصل چهاردهم: از آنجایی که بیشتر موارد گچ گیری در اتاق عمل انجام می شود آشنایی کامل دانشجویان و پرسنل با اصول صحیح گچ گیری، شناخت انواع گچ ها و گچ گیری ها، مراقبت ها و عوارض آن و همچنین برداشتن صحیح گچ، لازم و ضروری به نظر می رسد، بنابراین تا حد امکان تمامی

